

การส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (สาละยา)
POTENTIAL ENHANCEMENT IN DHAMMA TEACHING AND DHAMMA
TRAINING OF TEACHER-MONKS IN SCHOOLS UNDER
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY (SALAYA)

พระเมธาวิจารย์ (สุเทพ พุทธจรรยา)* สมศักดิ์ บุญปู** สุทธิพงศ์ ศรีวิชัย***
Phrasedhavinaiyaros (Suthep Buddhachanya), Somlisk Boonpoo,
Suddhipong Srivichai

Received: September 02, 2019

Revised: September 15, 2019

Accepted: September 30, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่

* Master of Education Program in Buddhist Educational Administration, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Educational Administration, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Educational Administration, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

อยู่ในสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จำนวน 257 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบสมมติฐานด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน โดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า ด้านการนำปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านเนื้อหาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

2) ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดดังนี้ ความถนัดและความพึงพอใจในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา และด้านความพึงพอใจในงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3) ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของปัจจัยกับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม พบว่า ปัจจัยทางด้านสถานภาพและการยอมรับนับถือ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม ในระดับต่ำเป็นอันดับแรก ($r=0.35$) รองลงมาคือความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำเช่นกัน ($r=0.29$) ส่วนปัจจัยทางด้านความถนัดและความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก ($r=0.19$) เช่นเดียวกับปัจจัยทางด้านการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการ ($r=0.16$)

4) แนวทางการส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมควรมีการคัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในแต่ละระดับชั้นมาสอนนักเรียน มีการบูรณาการหลักสูตรให้กระชับ ไม่เน้นเนื้อหา แต่สอนนักเรียนโดยมุ่งเน้นการนำไปปฏิบัติ จัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่พระสอนศีลธรรม ร่วมมือกัน

ผลิตสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดทำแผนยุทธศาสตร์และนโยบายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความเลื่อมใสศรัทธาแก่ครูและนักเรียน รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำของพระสอนศีลธรรมให้เป็นต้นแบบในการนำปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: การส่งเสริมศักยภาพ, การสอนธรรม, การนำปฏิบัติธรรม, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows; 1) To study the component for Dhamma teaching and performing chief of school moral teaching monk. 2) To study the factors which are affected to Dhamma teaching component and performing chief of school moral teaching monk. 3) To propose the guideline to promote Dhamma teaching component and performing chief of school moral teaching monk. This was the mixed methods research by quantitative research with questionnaires for field study from school moral teaching monk under central Mahamakut Buddhist university for 257 persons. Data analysis by computer program for social science to find out frequency, percentage, mean and standard deviation and to test the hypothesis by Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and qualitative research by In-depth Interview with ten informants by surrounding content analysis.

The findings were as follows;

1) The component for Dhamma teaching and performing chief of school moral teaching monk by overview was at moderate level. When considered in each aspect found that the aspect of performing chief was the high level and followed up the aspect of information technology, the aspect of curriculum, the aspect of learning and teaching and the aspect of assessment was the moderate level respectively.

2) The factors which are affected to Dhamma teaching component and performing chief of school moral teaching monk by overview was at high level when classified in each aspect found that all are at high level from high to low as follows; the aspect of specialization and satisfaction was the highest mean and followed up the aspect of regarding of commander and job satisfaction and the aspect of compensation and welfare was the lowest mean and also at high level respectively.

3) The result of hypothesis test by Pearson's Product Moment Correlation Coefficient for Dhamma teaching component and performing chief of school moral teaching monk found that status factors and admiration had related with Dhamma teaching component and performing chief at the first low level ($r=0.35$) and followed up the aspect of regarding of commander was also related at the low level ($r=0.29$) and factor in the aspect of specialization and job satisfaction was related at the very low level ($r=0.19$) same as factor in the aspect of compensation and welfare ($r=0.16$).

4) The guideline to promote Dhamma teaching component and performing chief found that they should be selected for proper content for each classes, to integrate fixed curriculum without focused on content but on performance, to train for addition more component and efficiency in learning and teaching management, to cooperate for modern media production for applying in teaching and learning, to make understanding on producing and using the instrument for evaluation that accordance with learning objectives, to make strategic and policy plan for making confident and faith for teacher and students throughout management of activity for development of competency of moral teaching monk for model in Dhamma performance.

Keywords: Potential Enhancement, Dhamma Teaching, Dhamma Training, Dhamma Teaching Monk in School.

1. บทนำ

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างก้าวกระโดดและรวดเร็ว ตามกระแส “โลกาภิวัตน์” หรือโลกการสื่อสารไร้พรมแดน คนในสังคมมุ่งการแข่งขันกันทำงานเพื่อความสำเร็จด้านธุรกิจหรืออาชีพจนเกิดลัทธิบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงและค่านิยมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมไทยโดยกว้าง และเป็นปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนหนังสือและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจของเด็กวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต (Office of Moral Teacher Teaching Project, 2016)

กระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือกันในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ในเรื่องศิลปวัฒนธรรมตลอดจนการเสริมสร้างศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงามให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนโดยได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548-2550 แรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ต่อมาหลังจากกระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและมีการประชุมร่วมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,037 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง กรมการศาสนาจึงได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปีงบประมาณ 2551 ที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการและได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาดำเนินการโดยจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน (Department of Religious Affairs, 2005)

สำหรับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น ได้ดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการบริหารจัดการโครงการนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ กำหนดให้รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นประธานโครงการ

โดยตำแหน่ง ซึ่งปัจจุบันมีคณะกรรมการ 12 รูป/คน มีเจ้าหน้าที่ในโครงการ 20 รูป/คน มีอัตราพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 6,700 รูป มีโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปดำเนินการสอนมากกว่า 6,500 โรงเรียน ผลผลิตนักเรียนที่ได้รับการสอนศีลธรรมในระดับต่าง ๆ มากกว่า 200,000 คน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยใช้อาคารวรรณิ ศรศรีธา (B12) เป็นสถานที่ประสานงานโครงการ โดยกำหนดให้เป็นสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นอกจากนั้นแล้วยังมีศูนย์ประสานงานในส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัยอีก 9 แห่ง ลักษณะการดำเนินกิจกรรมหลักของคณะกรรมการบริหารโครงการและเจ้าหน้าที่ ได้แก่ การอบรมและพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะด้านการเรียนการสอน การส่งพระสอนศีลธรรมไปสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมด้วยกระบวนการวิจัยปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ดำเนินการบริหารด้านการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาโดยตลอด ผลการดำเนินงานพบว่า ในส่วนของโครงการนั้นเป็นโครงการที่ดี เป็นการสร้างและปลูกฝังให้เยาวชนนำหลักคำสอนจากพระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขอันบริสุทธิ์ ในทางสังคมสามารถลดปัญหารุ่นวายที่เกิดขึ้นได้ แต่ในด้านการบริหารโครงการกลับพบว่า มีปัญหาอย่างมากอันดับแรก ได้แก่ การเบิกจ่ายค่านิตยภัตที่มีความล่าช้ามาก ส่งผลให้ครูพระสอนศีลธรรมหมดกำลังใจและลาออกเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนักเนื่องจากครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกเฉพาะพระที่มีคุณวุฒินักธรรมชั้นเอก, เปรียญธรรม 3 ประโยค และปริญญาตรีด้านพระพุทธศาสนา แต่ยังขาดการพัฒนาสมรรถนะหรือศักยภาพในการสอนและการนำปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสมรรถนะหรือศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นคนดีมีศีลธรรมและจริยธรรม รวมทั้งมุ่งเน้นเสริมสร้างศักยภาพของพระสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะการจะมีทรัพยากรมากเท่าใดก็ไม่สำคัญเท่ากับการมีความสามารถในการบริหารศักยภาพของคน (Varakorn Samkoses, 2000) โดยมีความเชื่อว่าเมื่อพัฒนาและส่งเสริมคนให้มีศักยภาพแล้ว คนจะใช้ศักยภาพที่มีอยู่ไปผลักดันให้การปฏิบัติงานบรรลุ

เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสอนศีลธรรมซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสอนศีลธรรมและเป็นผู้นำในการปฏิบัติธรรมในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะหาคำตอบว่า พระสอนศีลธรรม สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาลายา) มีศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมในโรงเรียน อย่างไรบ้าง มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรม และจะมีแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อนำผลการค้นพบไปกำหนดเป็นแผนงานและนโยบายในการเสริมสร้างศักยภาพของพระสอนศีลธรรม นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยในการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพของพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาลายา)

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาลายา)

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาลายา)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) คือ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 257 ชุด ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้เก็บจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 8 รูป/คน

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กรณีการวิจัยเชิงปริมาณใช้ประชากรคือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาลายา) จำนวน 781 รูป โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 257 รูป จาก

ประชากรทั้งหมด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพได้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลสำคัญจากคณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (สาธายา) จำนวน 8 รูป/คน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.45$, $S.D.=0.68$) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า ด้านการนำปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$, $S.D.=0.62$) รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$, $S.D.=0.61$) ส่วนด้านเนื้อหาหลักสูตร ($\bar{X}=3.45$, $S.D.=0.63$) ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.44$, $S.D.=0.79$) และด้านการวัดผลและการประเมินผล ($\bar{X}=2.91$, $S.D.=2.91$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางตาม ลำดับ โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

4.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและนำปฏิบัติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ความถนัดและความพึงพอใจในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา และด้านความพึงพอใจในงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4.3 ผลการศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของปัจจัยกับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม พบว่า ปัจจัยทางด้านสถานภาพและการยอมรับนับถือมีความสัมพันธ์กับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม ในระดับต่ำเป็นอันดับแรก ($r=0.35$) รองลงมาคือ ความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมในระดับต่ำเช่นกัน ($r=0.29$) ส่วนปัจจัยทางด้านความถนัดและความพึง

พอใจในงานมีความสัมพันธ์กับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมในระดับต่ำมาก ($r=0.19$) เช่นเดียวกับปัจจัยทางด้านการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการ ($r=0.16$)

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (สาละยา) พบว่า 1) ด้าน เนื้อหาหลักสูตร ผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในหลักสูตร มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข คือ ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มศักยภาพความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาใน หลักสูตรมากที่สุด 2) ด้านการเรียนการสอน ผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เทคนิคหรือวิธีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครูพระสอนศีลธรรมยังขาดความหลากหลายทำให้ยังไม่เป็นที่สนใจของนักเรียน มี ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข คือ ควรจัดอบรมการพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 แก่พระสอนศีลธรรมโดยมุ่งเน้นให้ จัดการเรียนการสอนที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม 3) ด้านการใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ ผู้สอนขาด การใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข คือ ควรมีการผลิตสื่อและวัสดุอุปกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคนิคการใช้สื่อก่อนออกไปปฏิบัติการสอน 4) ด้านการ วัดผลและการประเมินผล ผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างเครื่องมือวัดประเมินผลและการ ประเมินตามสภาพจริงและขาดการพัฒนาการจัดทำแบบทดสอบ มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข คือ ควรส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของครูพระให้มีความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผลโดยการ จัดอบรมเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และควรมีแบบทดสอบกลางเพื่อให้พระสอนนำไปปรับใช้ในการ ประเมินผลการเรียน 5) ด้านการนำปฏิบัติธรรม พระสอนศีลธรรมบางรูปไม่ดำรงตนให้อยู่ใน สมณภาวะที่ดีจึงไม่อาจเป็นต้นแบบที่ดีให้กับนักเรียนได้ มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข คือ ควรมี แผนงานและนโยบายเพื่อจัดกิจกรรมที่สร้างศรัทธาเลื่อมใสในพระผู้สอนแก่นักเรียน และควรมี มาตรการตักเตือนหรือลงโทษพระผู้สอนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม

4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการ ส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตร ควรมีการคัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในแต่ละระดับชั้นมาสอนนักเรียน จัด หลักสูตรใหม่ให้กระชับกว่าเดิมโดยเน้นทำได้ ทำเป็น และเกิดประโยชน์ในการเรียน มีการประยุกต์ เนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 2) ด้านการเรียนการสอน ควรให้

หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรมโดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำด้านทักษะการสร้างความรู้ความเข้าใจให้พระสอน 3) ด้านการใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ ควรมีการผลิตสื่อและวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคนิคการใช้สื่อให้แก่พระสอนศีลธรรม 4) ด้านการวัดผลและการประเมินผล ควรมีการจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลให้แก่พระสอนศีลธรรมโดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่พระสอนศีลธรรม และ 5) ด้านนำการปฏิบัติธรรม ควรมีแผนงานและนโยบายการจัดกิจกรรมที่สร้างความศรัทธาและความเลื่อมใสพระสอนศีลธรรมแก่ครูและนักเรียน มีมาตรการตักเตือนหรือลงโทษพระสอนศีลธรรมที่ประพฤติไม่เหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย “การส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาลายา)” มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

5.1 การส่งเสริมศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม

จากการศึกษาศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ศาลายา) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากพระสอนศีลธรรมเป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกให้มาปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเป็นผู้ประกอบด้วยคุณวุฒิทั้งทางโลกทางธรรม แต่เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพทางการสอนของพระสอนศีลธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ยังขาดเทคนิคการสอนหรือรูปแบบการสอนที่หลากหลายซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Phra Thammakosajarn (Prayoon Thammajittato) (2009) ที่ได้กล่าวว่า จุดอ่อนของพระที่เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็คือความรู้ในเรื่องวิชาครู การจัดทำแผนการสอน รวมทั้งขาดเทคนิคในการกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดเพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phra Manit Chotthammo (Akkachat) (2009) ผู้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการใช้สื่อการสอน

รองลงมาคือด้านหลักสูตร และด้านการวัดผลประเมินผลตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Sayan Nammuang (1995) ที่ทำการวิจัยเรื่อง“บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า การยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากพระสงฆ์บางรูปไม่เป็นที่ยอมรับของนักเรียน จากผลการวิจัยทำให้เห็นว่า นักเรียนจะมีความหวังต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งด้านความรู้และความประพฤติที่ต้องเป็นต้นแบบ ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมศักยภาพด้านการนำปฏิบัติธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พระสอนศีลธรรมต้องดำรงตนในเพศสมณะให้เป็นต้นแบบของนักเรียนเพราะจุดเริ่มต้นของการเกิดแรงบันดาลใจในชีวิตของนักเรียนคือการได้รู้ ได้ดู ได้เห็นต้นแบบ เกิดศรัทธาต่อต้นแบบ เกิดแรงบันดาลใจให้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เลียนแบบตามต้นแบบ หากพระสอนศีลธรรมเป็นต้นแบบที่ดี เป็นกัลยาณมิตรของลูกศิษย์ ก็ย่อมจะเกิดผลต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ เกิดครูดี ลูกศิษย์ดีต่อเนื่องขยายวงต่อ ๆ กันไปสู่สังคมที่ดีและสงบสุข

จากการวิจัยยังค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ ศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมด้านการวัดผลและการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดกว่าทุกด้าน คือ ระดับปานกลาง การวัดและการประเมินผลเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการบ่งชี้ให้ผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวัดผลในวิชาพระพุทธศาสนาจึงวัดจากการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Department of Academic Affairs, Ministry of Education (2002) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้พระพุทธศาสนา นอกจากจะวัดความรู้กระบวนการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วอาจใช้กระบวนการวัดผลตามระบบศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ครอบคลุมในด้านพฤติกรรมด้วยทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการการเรียนรู้ตามสภาพจริง

5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการ ความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ความถนัดและความพึงพอใจในงาน และสถานภาพการยอมรับนับถือ จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะทำให้พระสอนศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่ในการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวจัดเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานด้านการสอน ถึงแม้ว่าขวัญและกำลังใจจะมีลักษณะเป็น

นามธรรมเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่ก็สามารถสังเกตได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรมของพระสอนศีลธรรม ผู้ที่มีขวัญและกำลังใจสูงก็จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความมุ่งมั่นเอาใจใส่รับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่ตนได้รับมอบหมายอยู่อย่างเต็มที่ รวมทั้งมีความตั้งใจที่จะร่วมมือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีขวัญและกำลังใจต่ำ หรือขวัญและกำลังใจเสียจะเกิดความท้อแท้ หรือหมดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การทำงาน และมีความรู้สึกไม่ชอบงานที่ทำ พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การขาดความกระตือรือร้น เฉื่อยชา การมาสอนช้า การเลิกงานก่อนเวลารวมทั้งการลาภักลาป่วยอยู่เป็นประจำ ย่อมแสดงให้เห็นถึงว่าสภาพขวัญและกำลังใจในการทำงานของพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับต่ำ เรื่องนี้สอดคล้องกับ โยเดอร์ (Yoder Dale) (1953) ที่ได้กล่าวถึงขวัญในการปฏิบัติงานว่า เป็นองค์ประกอบแห่งพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานที่แสดงออกในรูปของความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการทำงานนั้น เช่น ความสัมพันธ์ในการทำงานของผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ร่วมงานอื่น ๆ เป็นต้น และเกี่ยวพันกับความกระตือรือร้น ความเชื่อมั่นในตนเอง และความรักพวกพ้อง คนทำงานที่มีกำลังใจสูง (High Morale) จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ทำงานอย่างมีความสุข และตั้งใจทำงานอย่างดี ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่มีกำลังใจต่ำ จะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยสนใจทำงาน ขาดความตั้งใจในการทำงาน มีความรู้สึกทางลบต่อการทำงาน

5.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรม

ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรม พบว่า ปัจจัยทางด้านการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการ ความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ความถนัดและความพึงพอใจในงาน สถานภาพและการยอมรับนับถือ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กันในแต่ละด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกเช่นกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบทบาทของพระสอนศีลธรรมในปัจจุบันจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสอน เป็นที่นำเลื่อมใสและเคารพศรัทธาของประชาชน การพัฒนาศักยภาพจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจหรือปัจจัยเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสียสละเข้ามารับภาระหน้าที่ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จได้นอกจากจะต้อง

อาศัยความรู้ความสามารถความเสียสละของพระสอนศีลธรรมแล้ว ยังจะต้องมีปัจจัยแรงจูงใจให้พระสอนศีลธรรมได้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการ ความเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ความถนัดและความพึงพอใจในงานและสถานภาพและการยอมรับนับถือ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรม ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานจึงมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของพระสอนศีลธรรม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยทางด้านสถานภาพและการยอมรับนับถือมีความสัมพันธ์กับศักยภาพการสอนธรรมและการนำปฏิบัติธรรม เป็นอันดับแรก ($r=0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.4 แนวทางการส่งเสริมศักยภาพในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรม

แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของพระสอนศีลธรรม พบว่า 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตร ควรมีการคัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในแต่ละระดับชั้นมาสอนนักเรียน จัดหลักสูตรใหม่ให้กระชับกว่านี้ ไม่เน้นปริมาณ เน้นทำได้ ทำเป็น และเกิดประโยชน์ในการเรียนที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) ด้านการเรียนการสอน ควรให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรม โดยการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่พระสอนศีลธรรม 3) ด้านการใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ ควรมีการผลิตสื่อและวัสดุอุปกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคนิคการใช้สื่อเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนออกไปปฏิบัติการสอน 4) ด้านการวัดผลและการประเมินผล ควรมีการจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลให้แก่พระสอนศีลธรรม รวมทั้งให้คำแนะนำในด้านทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และ 5) ด้านนำการปฏิบัติธรรม ควรมีแผนงานและนโยบายเพื่อจัดกิจกรรมที่สร้างความเชื่อถือและความเลื่อมใสศรัทธาแก่นักเรียน มีมาตรการตักเตือนหรือลงโทษพระสงฆ์ที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม รวมทั้งควรจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำของพระสอนศีลธรรมให้เป็นต้นแบบในการนำปฏิบัติธรรม

แนวทางทั้งหมดดังกล่าวเป็นวิธีการที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เมื่อวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมศักยภาพในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมมีหลากหลายที่มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับศักยภาพความรู้ความสามารถของแต่ละคนในการนำไปใช้ในการพัฒนา

ทั้งนี้ เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้ว จะได้แนวทางการส่งเสริม

ศักยภาพในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนี้ 1) การศึกษาต่อ พระสอนศีลธรรมควรจะศึกษาในหลักสูตรเทคนิคการสอน หรือหลักสูตรการเทศนาธรรม เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ควรมีกองทุนสนับสนุนการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมให้ดียิ่งขึ้น 2) การอบรม พระสอนศีลธรรมควรได้เข้ารับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพราะปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศถือได้ว่าเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดการฝึกอบรม หรือจัดส่งพระสอนศีลธรรมเข้าฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการทำหน้าที่ย 3) การสัมมนา พระสอนศีลธรรมควรสัมมนาประจำปี เพื่อการพัฒนาศักยภาพในการสอนและนำการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ รูปแบบการสัมมนาควรเอื้อในการเพิ่มพูนความรู้และสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่พระสอนศีลธรรมและสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น 4) การศึกษาดูงาน พระสอนศีลธรรมควรศึกษาดูงานในหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนที่เป็นต้นแบบของการสอนวิธีพุทธเพราะการไปศึกษาดูงานเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดในการปฏิบัติงานโดยจกทำให้มีการนำความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ ที่ได้รับมาปรับเปลี่ยนและประยุกต์กับการงานของตนซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่อย่างสม่ำเสมอเพราะสิ่งที่ได้รับสามารถนำมาพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของตนให้ดีขึ้น 5) การเรียนรู้ด้วยตนเอง พระสอนศีลธรรมควรจะเรียนรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะการได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่รับผิดชอบอยู่จะช่วยให้การปฏิบัติงานด้านการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ และ 6) การพัฒนาส่งเสริมศักยภาพ เนื่องจากการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียนเกิดความรู้แท้จริง มีศรัทธายอมรับ และสามารถนำไปใช้ดำรงชีวิต ไม่เบียดเบียนกันและกัน ทำให้สังคมเป็นสุข ถือว่าเป็นเรื่องไม่่ง่ายนัก มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงควรมีแผนงานและนโยบายในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เนื่องจากศักยภาพการสอนธรรมและนำการปฏิบัติธรรมของพระสอนศีลธรรมไม่เสมอกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเป็นรายบุคคลโดยการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานตาม

ความถนัดโดยเน้นพัฒนาสมรรถนะเฉพาะตัว มหาวิทยาลัยสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมียุทธศาสตร์การพัฒนาและนโยบายร่วมกันในการเสริมสร้างศักยภาพของพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ และมีความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการนี้

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการด้านนี้ เช่น วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัยสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือกรมการศาสนา ควรจัดสรรงบประมาณการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมอย่างจริงจังและสม่ำเสมอการให้ทุนการศึกษาต่อ การจัดการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสัมมนา เป็นต้น แก่พระสอนศีลธรรม

3) มหาวิทยาลัยสงฆ์ในฐานะเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของพระสอนศีลธรรมควรมีแผนงานยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมอย่างเป็นรูปธรรม และพระสอนศีลธรรมเองควรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอด้วย เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษาต่อในหลักสูตรที่สนใจและเกี่ยวข้องกับงานของตน

4) มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรจัดทำหลักสูตรพระสอนศีลธรรมโดยให้เป็นหลักสูตรที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมซึ่งมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมทั้งการฝึกประสบการณ์การทำงานก่อนมีการแต่งตั้งไปปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและศักยภาพในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรมในแต่ละจังหวัด

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนารองคํการแห่งการเรียนรู้ทางพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

References

Academic Department of Ministry of Education. (2002). *The Curriculum of Basic , Education, B.E. 2544*. Edition 3. Bangkok : Printing of the Council of Teachers.

- Boonlert Punsuntie. (1994). *Condition of the Instruction Process of General Education, in Nakhon Ratchasima Province*. Dissertation Graduate School : Srinakarintara, wirot University.
- Davis, Keith. (1967). *Human Relation at work*. New Yoke : McGraw-Hill.
- Phra Dhammakosajarn (Prayoon Dhammacitto). (2009). *The Problem of the School Morality , Teaching Teachers*. Thai Rat News. 17 September 2009.
- Phramaha Sayan Nammuaeng. (1995). *The Role of Monks on Teaching Buddhism : A Case , Study of The Primary Schools in Bangkok*. Dissertation Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya. University.
- Phramanit Jotidhammo (Accachart). (2009). *A Study of Problems and Solutions for the , Performance of the School Morality Teaching Monk in Si Sa Kat* (Doctor of thesis) Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- School Morality Teaching Monk Project. (2006). *Strategic Plan of School Morality Teaching , Monk Project*. Nakhon Prathom : Mahamakut Buddhist
- Samit Satchukorn. (1994). *Developing Organization to be the Learning Organization”*. Quality Journal. Year 2 Vol. 12 (November-December).
- The Office of National Buddhism. (2010). *The Performance of the School Morality, Teaching Monks* (Research Report). Nakhon Prathom : Printing of Religion Affairs Department.
- Varakorn Samkoses. *Environmental Factors of World Before Going into The First .Millennium in the 3rd Century*. Matichon News Paper. 25 November 2009.
- Yoder, Dale. (1953). *Personnel Principles and Policies*. New Jersey : Prentice-Hall.